

Fanget fisk settes tilbake i elva:

«Fang og slipp» tilgodeser fisk og fiskere

Rekreativt fiske som bygger på at all eller endel fanget fisk settes tilbake til elven («Fang og slipp»), er mye benyttet i andre land, spesielt i Nord-Amerika. Konseptet kan oppfattes som et kompromiss mellom hensynet til fiskebestandene

og hensynet til det store og økende behovet for rekreativt fiske. Der «Fang og slipp» har vært benyttet, har erfaringen vist at begge disse hensyn kan ivaretas, og konseptet har derfor dannet grunnlag for en forvaltningspraksis.

ET SLIKT ikke-konsumsjonsbasert fiske fører nødvendigvis til at endel fisk som settes tilbake, dør på grunn av påførte skader. Denne krokingsdødeligheten ved «Fang og slipp»-fiske varierer sterkt hos laksefisk, avhengig av art. Arter innen slekten *Salmo* synes å være mer hardføre, med lavere krokingsdødelighet enn stillehavslaksene.

Fra 0 til 30-40 prosent dødelighet

Krokingsdødeligheten ligger fra 0 til opp mot 30-40 prosent, av og til høyere. Hos atlantehavslaks er den oftest mellom 0 og 5 prosent. Hos sjøaure har vi utilstrekkelige data, men for ferskvannsaure synes dødeligheten å ligge på omtrent samme nivå som for atlantehavslaks. Årsakene til dødeligheten er blødninger og/eller fysiologisk stress.

Er fiskergleden viktigere enn fangsten? NINA har utredet forvaltningsmessige og biologiske sider ved «Fang og slipp» («Catch and release») på laksefisk.

Foto: ROAR LUND, NINA

Dør innen 24 timer

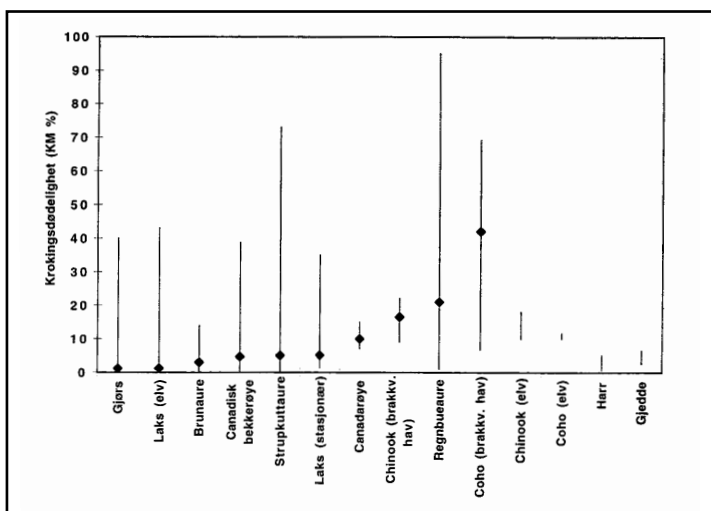
Våre øvrige opprinnelige laksefiskarter, røye(r), siker og harr, er noe undersøkt, men utilstrekkelig i forhold til deres verdi som potensielle objekter for rekreativt «Fang og slipp»-fiske. Verdiene for krokingsdødelighet for disse synes å ligge litt høyere enn for atlantehavslaks og aure. Mesteparten av dødeligheten

finnes sted i løpet av 24 timer, ofte i løpet av kortere tid etter fangst.

Dødelighet og størrelse

Forholdet mellom krokingsdødelighet og fiskestørrelse er varierende, men synes for de aktuelle artene ikke å gi store utslag. Vinterstøinger viser seg hardføre i forhold til nygått laks.

Gytemoden laks viser generell god overlevelse, og det er ingen forskjeller i klekkeprosent mellom kontrollfisk og fisk utsatt for «Fang og slipp».

Målt krokingsdødelighet i prosent (KM%) ved «Fang og slipp»-fiske for ulike arter ferskvannsfisk og noen anadrome arter fanget i havet og i elver. Medianverdier er gitt ved liggende sort rombe, og variasjonsområdet er vist ved vertikale linjer. Når antall observasjoner er <3, er bare variasjonsområdet angitt.

Krokingsdødelighet og miljøforhold

Krokingsdødeligheten avhenger av miljøforholdene. Den er høyere i sjø og brakkvann og for nygått fisk (blanklaks). Dette skyldes antagelig både graden av anatomiske skader, og for blanklaksens del at den fysiologisk sett er under tilpasning til ferskvann. Det er en generell tendens til at krokingsdødeligheten øker med økende temperatur, og for atlantehavslaks synes dette å inntre ved temperaturer over 20 °C. Årsakene til dette er ikke kjent. Surt og bløtt vann synes å øke krokingsdødeligheten, men resultatene er usikre.

«Fang og slipp» akseptert i mange land

«Fang og slipp» er akseptert som et forvaltningskonsept i mange land og er etter en tid godtatt blant sportsfiskerne.

ETABLERINGEN av ordningen har enten vært frivillig eller ved pålagte restriksjoner. I disse tilfellene er det skjedd en holdningsdreining mot et ikke-konsumpsjonsfiske der hensynet til bestandene blir det viktigste elementet, og en dreining i redskapsbruken mot typer som gir minst krokingsdødelighet.

Bevaringsbiologi framheves

Hos oss har en slik prosess ennå ikke begynt, men temaet har vært diskutert i mediene og i jeger- og fiskertidsskrifter og i faglitteraturen.

Det er interessant å merke seg at de samme argumentene som ble brukt i Canada vedrørende atlantisk laks tidlig på 80-tallet, nå gjenfinnes hos oss. I andre land ser en også at det bevaringsbiologiske aspektet også framheves når «Fang og slipp» skal innføres på mange fiskearter som er fremmede for oss, for eksempel flere truede haiarter,

Økte inntekter

De økonomiske sidene ved en slik forvaltningsstrategi er også viktige. I Nord-Amerika var det til å begynne med sterke protester mot «Fang og slipp» fra den lokale sportfiskerelaterte «industrien», det vil si fiskeguider og eiere av fiskehoteller og -camper som så sin næring truet. Erfaringen viser at inntektene deres er økt fordi tilstrømmingen av fiskere på grunn av bedret rekreativt fiske også er økt.

Regelverket justeres

Dette har forvaltningen i mange land, spesielt i USA og Canada innsett og justert regelverket etter lokale forhold og brukernes interesser. De har samtidig lagt vekt på de målene for bestandsskjøtsel som ble lagt til grunn for innføring av tiltaket.

Ettersom erfaringene kommer, genereres det fortløpende nye krav til forvaltningen, og dette igangsetter forskning som belegg for eller utprøving av ulike tiltak.

Ved norske forsøk:

Lokalitetsvalg åpen prosess

Hvis vi i vårt land ønsker forsøk med denne typen forvaltning, er det viktig at lokalitetsvalget blir en åpen, lokalt initiert og langt på vei desentralisert prosess.

DET FORESLÅS derfor at forskning og utvikling (FoU) legges til elver, der eierskap og disposisjonsrett er avgrenset og klart definert. Dette bør skje på frivillig grunnlag og ikke pålegges, og det er nødvendig med betydelig lokal interesse for å forsøke dette, for å øke sjansen for å lykkes. Frivillighet er å foretrekke fordi den lokale infrastruktur da lettere vil fungere slik at tiltaket blir respektert og fulgt opp ved egenkontroll.

Faglig informasjon

Mye hviler også på fiskerne som må ha grunner for og kunnskap til å kunne mestre denne typen fiske. Dette oppnås blant annet ved at fiskerne og lokalsamfunnet følges opp ved faglig informasjon og blir holdt løpende underrettet om oppnådde resultater.

Ikke for store elver

Et viktig kriterium for valg av elv er, i tillegg til lokal interesse, at elven(e) ikke er for stor(e) og såpass oversiktlig(e) at FoU-arbeidet kan utføres rent praktisk slik at det for eksempel er mulig å registrere død fisk eller tellinger av merket eller umerket gytefisk. Det foreslås at

antallet elver som følges nøye opp av forskning og utviklingsarbeid i starten, ikke bør overstige to.

Erfaringsgrunnlag

Hovedpoenget for FoU på dette feltet bør være at en skaffer seg erfaringsgrunnlag ved å utføre praktiske forsøk i et lite antall elver der hovedhensikten er å få kunnskap om de samlede virkningene av «Fang og slipp»-fiske under norske forhold.

Reproduksjonen må måles

På lengre sikt er det selvsagt viktig å få målt de bestandsmessige endringene som følger av tiltaket, det vil si måling av reproduksjonen i elva. Dette bør imidlertid skje som et påbygningsprosjekt etter at en har fått mer kunnskap.

Det er også viktig at resultatene blir kjent og tilgjengelige, og at vi kan få en konstruktiv debatt omkring «Fang og slipp»-konseptet, basert på praktiske erfaringer om de biologiske effekter av «Fang og slipp».

Politiske over- og undertoner

At denne «nye» måten å forvalte våre lakseressurser på bryter med gjeldende praksis og har politiske over- og undertoner, er innlysende. Men det er å håpe at det raskt foretas en grenseoppgang mellom biologi, sosiologi, etikk og politikk.

Redskap, metode og dødelighet

VARIASJONEN i dødelighet kan ofte tilbakesettes til redskapstype og fiskemetode. Naturlig agn svelges ofte og gir anatomiske skader og høyere dødelighet, spesielt når det brukes enkle kroker. Disse sitter ofte i vitale deler av munn/gjelle-, svelg- eller mageregionen og er vanlig dødsårsak ved «Fang og slipp»-fiske. Dødeligheten er mindre for kunstig agn som slukredskap og fluer som på grunn av krokplasseringen i kjeven gir mindre blødninger. Bruk av kroker uten mot-haker foretrekkes, fordi håndteringstiden for tilbakesetting da blir kortere. Aktivt beitende laksefisk er mer utsatt for dype

krokninger og skader enn fisk som faster, for eksempel i forbindelse med gytevanndringen.

Håndtering av fisken i forbindelse med tilbakesettingen er også viktig, og det er ansett som fysiologisk gunstig at fisken holdes så kort tid i luft som mulig. Det er bedre å kutte fortommen enn å forsøke å fjerne dyptsittende kroker.

Stoffet er hentet fra

NINA Oppdragsmelding 482

Ivar Pors Muniz:

«Forvaltningstiltak ved rekreativt fiske på anadrom laksefisk. En litteratursammenfatning over «Fang og Slipp» («Catch and Release»).